

۱۲۶۶۹۹۶۱
۱۳۹۹
۱۴۰۴

میانجی کرمی کیفری

دکتر بدر سودانی سادی

وکیل پایه یک دادگستری و مشاور حقوقی

حسن حسینی
داد

سرشناسه	: سودانی سادری، بدر، ۱۳۴۸-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: میانجی‌گری کیفری / بدر سودانی سادری.
مشخصات نشر	: تهران: دادگستر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۰ ص.
شابک	: ۷-۲۸۲۱۶۰-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: میانجی‌گری -- ایران
موضوع	: Mediation -- Iran
موضوع	: میانجی‌گری
موضوع	: Mediation
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: Comparative law
رده بندی کنگره	: Kmh1829
رده بندی دیویی	: ۷/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۱۱۱

میانجی‌گری کیفری

تألیف: دکتر بدر سودانی سادری

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: اردیبهشت ۱۳۹۹

شماره: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۲۸۲۱۶۰-۶۰۰-۹۷۸

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی، بن اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز، ابتدای خیابان

فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

مقدمه نویسنده	۱۳
پیشگفتار	۱۵

بخش اول - ادبیات میانجی‌گری کیفی

فصل نخست: مروری بر ادبیات میانجی‌گری کیفی و جایگاه آن	۱۹
مبحث نخست: مفهوم میانجی‌گری، تاریخچه و اهداف آن	۲۱
مبحث دوم: تعریف و تاریخچه میانجی‌گری کیفی و اصطلاحات مرتبط	۲۲
مبحث سوم: تعریف میانجی‌گری کیفی	۲۳
الف: تعریف میانجی‌گری کیفی در حقوق ایران	۲۳
ب: تعریف میانجی‌گری کیفی در حقوق مصر، انگلیس و سایر کشورها	۲۵
مبحث چهارم: تاریخچه میانجی‌گری کیفی	۳۰
الف: تاریخچه میانجی‌گری کیفی در ایران	۳۱
۱- هیئت‌های حل اختلافات محلی	۳۴
۲- عدالت مشارکتی عشایری	۳۵
۳- عدالت مشارکتی روستایی	۳۶
ب: تاریخچه میانجی‌گری کیفی در مصر	۴۲
پ: تاریخچه میانجی‌گری کیفی در انگلیس	۴۳
فصل دوم: اهداف میانجی‌گری کیفی	۵۳
مبحث نخست: اهداف میانجی‌گری کیفی در قبال بزه دیده	۵۳
مبحث دوم: اهداف میانجی‌گری کیفی در قبال بزه‌کار	۵۶
مبحث سوم: اهداف میانجی‌گری کیفی در قبال جامعه محلی	۵۸
مبحث چهارم: اهداف میانجی‌گری کیفی در قبال نظام عدالت کیفی	۶۰

فصل سوم: مزایا و معایب میانجی‌گری کیفری و مشکلات اجرایی آن ۶۲

مبحث نخست: احساس امنیت و عدالت ۶۸

الف: عدالت از نظر بزه دیدگان ۶۹

ب: عدالت از نظر مجرمین ۷۱

مبحث دوم: اختیاری بودن میانجی‌گری کیفری ۷۳

مبحث سوم: کاهش هزینه‌ها و رفع اطاله دادرسی ۷۶

الف: کاهش هزینه‌ها و مقرون به صرفه بودن ۷۶

ب: رفع اطاله دادرسی و تسریع در حل مشکلات ۷۸

مبحث چهارم: قضا ردایی و پیشگیری از بی‌قدرتی اجتماعی ۸۰

الف: قضا زدایی و امکانات انحصاری بودن رسیدگی‌های کیفری ۸۰

ب: پیشگیری از بی‌قدرتی اجتماعی ۸۲

مبحث پنجم: جبران خسارت و رفع کدورت‌ها ۸۸

الف: جبران خسارت و تشفی خاطر بزه‌دیده ۸۸

ب: بهبود روابط و رفع کدورت‌ها ۸۹

مبحث ششم: حل مشکلات لاینحل و پیشگیری از وقوع جرم ۹۳

الف: حل مشکلات لاینحل ۹۳

ب: تکرار جرم و تکرار بزه دیدگی ۹۴

مبحث هفتم: معایب میانجی‌گری کیفری ۹۸

مبحث هشتم: مشکلات اجرایی میانجی‌گری ۱۰۳

فصل چهارم: ماهیت و جایگاه میانجی‌گری و اصول و ارکان آن ۱۰۷

مبحث نخست: ماهیت و جایگاه میانجی‌گری کیفری ۱۰۷

مبحث دوم: ماهیت میانجی‌گری کیفری ۱۰۷

مبحث سوم: جایگاه میانجی‌گری کیفری در حل اختلافات ۱۰۹

مبحث چهارم: اصول اختصاصی میانجی‌گری کیفری ۱۲۰

مبحث پنجم: بزه دیده	۱۲۳
مبحث ششم: بزهکار	۱۲۶
مبحث هفتم: میانجی گر	۱۲۷
مبحث هشتم: دادسرا	۱۲۸
مبحث نهم: انواع میانجی گری کیفری و تأسیسات و نهادهای حقوقی مشابه	۱۳۱
فصل پنجم: انواع میانجی گری	۱۳۲
مبحث نخست: تقسیم بندی میانجی گری از لحاظ نوع اختلاف	۱۳۳
مبحث دوم: تأسیسات و نهادهای حقوقی و قانونی مشابه میانجی گری	۱۳۴
مبحث سوم: دادسرا	۱۳۵
مبحث چهارم: سازش	۱۳۸
فصل ششم: سایر نهادها	۱۴۰
مبحث نخست: نهادهای غیر مشابه میانجی گری کیفری	۱۴۱
مبحث دوم: آئین خون بس در نزد عشایر لر و بختیاری	۱۴۶
مبحث سوم: آئین پناهندگی (پتر) در عشایر بلوچ	۱۴۸

بخش دوم - جایگاه میانجی گر در میانجی گری کیفری

فصل اول: جایگاه میانجی گر در میانجی گری کیفری و ارزشهای اخلاقی	
میانجی گری	۱۵۱
مبحث نخست: انواع میانجی گر، وظایف و اختیارات میانجی گر	۱۵۳
مبحث دوم: انواع میانجی گر در میانجی گری کیفری	۱۵۵
مبحث سوم: انواع میانجی گران در حقوق بین الملل	۱۵۶
مبحث چهارم: انواع میانجی گر در حقوق ایران	۱۵۷
مبحث پنجم: انواع میانجی در حقوق مصر	۱۵۹

مبحث ششم: انواع میانجی در حقوق انگلیس	۱۶۱
مبحث هفتم: وظایف میانجی‌گری	۱۶۲
مبحث هشتم: اختیارات میانجی‌گری	۱۷۲
فصل دوم: نقشها، ویژگی‌ها و خصوصیات میانجی‌گری و معیارهای ارزیابی آن ...	۱۷۶
مبحث نخست: نقش‌های میانجی‌گری	۱۷۷
مبحث دوم: ویژگی‌ها و مهارت‌های میانجی‌گری	۱۸۰
مبحث سوم: نفوذ اجتماعی و مقبولیت میانجی‌گری	۱۸۵
مبحث سوم: کنترل‌کننده و تخلیه‌کننده هیجانات	۱۸۶
مبحث چهارم: خصوصیات یک میانجی‌گری موفق و معیارهای ارزیابی آن	۱۸۶
مبحث پنجم: خصوصیات یک میانجی‌گری موفق	۱۸۸
مبحث ششم: معیارهای ارزیابی میانجی‌گری	۱۹۵
مبحث هفتم: اخلاق و میانجی‌گری کیفری	۱۹۶
فصل سوم: تئوری‌های اخلاقی در میانجی‌گری	۱۹۷
مبحث نخست: تئوری نسبیت‌گرایی	۱۹۷
مبحث دوم: تئوری سودگرایی عرفی	۱۹۹
مبحث سوم: اصول و ضوابط اخلاقی در میانجی‌گری	۲۰۱
مبحث چهارم: بی‌طرفی میانجی‌گری و اراده آزاد طرفین	۲۰۱
الف: بی‌طرفی میانجی‌گری	۲۰۱
ب: اراده آزاد طرف‌های اختلاف	۲۰۲
مبحث پنجم: محرمانه بودن و هدف‌دار فرآیند میانجی‌گری	۲۰۴
الف: محرمانه بودن میانجی‌گری	۲۰۴
ب: هدف‌دار بودن میانجی‌گری	۲۰۶
مبحث ششم: روشن‌سازی انتظارات طرفین و راستی و صداقت در توجیه آن‌ها ..	۲۰۶

- الف: روشن سازی انتظارات طرفین دعوی ۲۰۶
- ب: راستی و صداقت در توجیه طرفین ۲۰۷
- مبحث هفتم: حساسیت های اخلاقی در میانجی گری ۲۱۰

بخش سوم - قلمرو قانون در میانجی گری کیفری

- فصل اول: قلمرو تقنینی میانجی گری کیفری ۲۱۳
- مبحث نخست: میانجی گری کیفری در حقوق موضوعه ۲۱۶
- مبحث دوم: میانجی گری کیفری در حقوق موضوعه ایران ۲۱۶
- مبحث سوم: میانجی گری کیفری در آئین دادرسی کیفری ۲۱۷
- مبحث چهارم: میانجی گری کیفری در آئین نامه میانجی گری ۲۲۲
- الف: وظایف میانجی گران در آئین نامه میانجی گری ۲۲۲
- ب: اختیارات میانجی گران در آئین نامه میانجی گری ۲۲۸
- مبحث پنجم: میانجی گری کیفری در سایر قوانین ۲۳۲
- مبحث ششم: مفهوم صلح جنایی ۲۳۲
- مبحث هفتم: شیوه اجرای صلح جنایی ۲۳۸
- مبحث هشتم: آثار و نتایج صلح جنایی ۲۳۹
- فصل دوم: میانجی گری در حقوق موضوعه انگلیس ۲۴۰
- مبحث نخست: ابزار و برنامه های حل و فصل از طریق پلیس ۲۴۰
- الف: بررسی اختیار و تخصص پلیس انگلستان ۲۴۰
- ب: میانجی گری کیفری از طریق ارتباط با مراکز پلیس ۲۴۴
- مبحث دوم: میانجی گری کیفری از طریق ارتباط با دادگاه ها ۲۴۸
- مبحث سوم: آثار میانجی گری کیفری بر حقوق انگلیس ۲۵۷
- مبحث چهارم: قلمرو میانجی گری کیفری از لحاظ انواع جرائم ۲۵۷

مبحث پنجم: قلمرو میانجی‌گری کیفری از لحاظ انواع جرائم در ایران	۲۵۸
مبحث ششم: میانجی‌گری کیفری در جرائم تعزیری	۲۶۰
فصل سوم: میانجی‌گری کیفری در قصاص	۲۷۰
مبحث نخست: میانجی‌گری کیفری در دیات	۲۷۳
مبحث دوم: قلمرو میانجی‌گری کیفری از لحاظ انواع جرائم در مصر	۲۷۵
مبحث سوم: قلمرو میانجی‌گری کیفری از لحاظ انواع جرائم در انگلیس	۲۷۶
فصل چهارم: قلمرو میانجی‌گری از لحاظ مراحل رسیدگی	۲۷۹
مبحث نخست: قلمرو میانجی‌گری از لحاظ مراحل رسیدگی در ایران	۲۷۹
مبحث دوم: قلمرو میانجی‌گری در مرحله کشف جرم، تعقیب متهم و تحقیقات	
مقدماتی	۲۸۰
الف: مرحله کشف جرم	۲۸۱
ب: مرحله تعقیب	۲۸۳
پ: مرحله تحقیقات مقدماتی	۲۸۶
مبحث سوم: قلمرو میانجی‌گری در مرحله رسیدگی و صدور رأی	۲۸۷
مبحث چهارم: قلمرو میانجی‌گری در مرحله اجرای احکام	۲۸۹
مبحث پنجم: قلمرو میانجی‌گری از لحاظ مراحل رسیدگی در مصر	۲۹۳
مبحث ششم: قلمرو میانجی‌گری از لحاظ مراحل رسیدگی در انگلیس	۲۹۴

بخش چهارم - اجرا و نظارت بر میانجی‌گری

فصل اول: کیفیت اجرا و نظارت بر میانجی‌گری کیفری	۳۰۰
مبحث نخست: کیفیت اجرای میانجی‌گری و مراحل مختلف آن	۳۰۱
مبحث دوم: کیفیت اجرا	۳۰۴
مبحث سوم: مرحله ارجاع و انتخاب میانجی‌گر	۳۱۲

۳۱۳	مبحث چهارم: ارجاع پرونده از سوی مقام ذیصلاح
۳۱۷	مبحث پنجم: انتخاب شخص ثالث به عنوان میانجی گر
۳۱۹	فصل دوم: مرحله شروع به میانجی گری کیفری
۳۱۹	مبحث نخست: دعوت از طرفین و تشکیل پرونده
۳۱۹	مبحث دوم: بررسی دقیق موضوع
۳۲۰	مبحث سوم: برگزاری جلسات مقدماتی جداگانه و یا با حضور طرفین
۳۲۶	مبحث چهارم: دعوت طرفین به آرامش و شرح موضوع توسط میانجی
۳۲۶	مبحث پنجم: ارائه راه کار و راه حل ها
	مبحث ششم: دعوت به گذشت از برخی موضوعات و نزدیک نمودن طرفین به توافق
۳۲۶	
۳۲۸	مبحث هفتم: گفت و گو و حضوری طرفین
۳۲۹	فصل دوم: شرح و جمع بندی خسارات و تعیین شیوه جبران
۳۳۱	مبحث نخست: تهیه توافقنامه و احداث اسامی طرفین
۳۳۳	مبحث دوم: نظارت بر اجرای توافقنامه و ارائه گزارش
۳۳۳	مبحث سوم: نظارت بر اجرای توافقنامه
۳۳۴	مبحث چهارم: ارائه گزارش جامع به موسسه یا مقام تصابی
۳۳۵	مبحث پنجم: نتیجه میانجی گری کیفری
۳۳۵	مبحث ششم: صدور قرار موقوفی تعقیب
۳۳۶	مبحث هفتم: صدور قرار تعلیق تعقیب
۳۴۳	فصل چهارم: نظارت بر میانجی گر و فرآیند میانجی گری
۳۴۳	مبحث نخست: اهمیت نظارت و انواع نظارت
۳۴۴	مبحث دوم: اهمیت نظارت
۳۴۵	مبحث سوم: انواع نظارت

مقدمه نویسنده

پیر سالاری و پابندی به ارزش‌های سستی، وابستگی افراد به هم دیگر و نیاز به جامعه محلی، کم‌رنگ بودن قدرت دولت‌ها و بی‌ارادگی آن‌ها برای دخالت در اختلافات اجتماعی و بین فردی، عدم دسترسی مردم به عدالت کیفری رسمی و ... در جوامع سنتی و در گذشته‌ای نه‌چندان دور موجب بود برای شکل‌گیری فرآیند میانجی‌گری کیفری و امر بزه‌گسترش بحران در حوزه آسیب‌های اجتماعی، شکست گفتمان‌های کیفری، تراکم قوانین، طواری دادرسی و بروکراسی‌های اداری، ابر شدن ساختارهای دولتی، سالار و همچنین شکل‌گیری مفاهیمی همچون دموکراسی کیفری، حقوق ترمیمی، پاسخ مناسب جرم و ... بهانه‌هایی هستند برای تخریب عدالت کیفری دولتی و بازتولید شدن مفهوم میانجی‌گری کیفری و شاخ و برگ گرفتن ادبیات علمی مربوط به آن! میانجی‌گری کیفری، عنوان یکی از مهم‌ترین جلوه‌های عدالت ترمیمی فرآیندی است چندجانبه که فارغ از نشریات معمول در رسیدگی‌های کیفری بر اساس توافق قبلی بزه دیده و متهم با حضور شخص ثالثی به نام میانجی به منظور حل و فصل اختلاف‌ها و مسائل ناشی از ارتکاب جرم انجام می‌شود. ظهور عدالت ترمیمی نتیجه یکی از تحولات به وجود آمده در نگرش به عدالت کیفری و تفکر ناظر به جرم در چند دهه گذشته است و بر آن است که کلیه طرف‌های درگیر جرم را در فرآیند رسیدگی و ترمیم مشارکت دهد و با ابزارهایی مانند میانجی‌گری باهدف جرم‌زدایی و قضا زدایی تا جایی که امکان دارد متهم را تعقیب نکند. فراهم کردن تشفی خاطر بزه دیده، آگاهی بخشی به مجرم و کمک به اصلاح او، گریز از کیفرهای دولتی، کاهش هزینه‌های قضایی از دیگر اهداف و نتایج برنامه‌های عدالت ترمیمی است. به دنبال گسترش برنامه‌های میانجی‌گری، قانون‌گذار ایرانی نیز در ماده ۸۲ از ق. آ. د. ک (۱۳۹۲) این موضوع را در محدوده جرائم تعزیری درجه ۶، ۷ و ۸ مطرح نموده است و

در نتیجه این رویکرد مطالعه این موضوع مفید خواهد بود. حال در این رساله بررسی ابعاد میانجی‌گری کیفری با استفاده از روش تحقیق تحلیلی، توصیفی در قلمرو حقوق تطبیقی ایران، مصر و انگلیس مورد توجه و مذاقه قرار گرفته است. در نتیجه این تحقیق می‌توان گفت: قانون‌گذار مصری و انگلیسی نیز در نهادها و برنامه‌های مشابهی این موضوع را مطرح و نهادینه کرده‌اند و چیزی که مشخص است اینکه: گریز از طواری دادرسی، گرایش به احیای مبانی فقهی صلح و سازش از جمله زمینه‌ها، مبانی و اهداف میانجی‌گری در ایران و مصر به شمار می‌آید اما گرایش به قضا زدایی و توسل به رویکردهای تیمیمی از جمله زمینه‌ها، مبانی و اهداف استفاده از برنامه میانجی‌گری در انگلستان، بوده است. لازم به ذکر است در حالی که قانون‌گذار ایرانی می‌توانست میانجی‌گری را به موت صریح و روشن به دیات، قصاص و حداقل به بخشی از حدود نیز تسری دهد، بر خلاف برخی از جرائم تعزیری اکتفا کرده و با ترسیم قلمرو بسیار محدودی در مراحل مختلف رسیدگی موجب ابر شدن و ناکارآمدی آن شده است. به نظر می‌رسد در این زمینه‌ها نظام مستقر در انگلستان عملکرد مناسب‌تری از خود نشان داده است. با وجود همه مشکلات موجود، نتایج تحقیق میدانی نشان می‌دهد در اکثر شاخص‌ها (میزان رضایت طرفین، احساس عدالت، حران خسارت، رفع کدورت‌ها و ...) وضعیت میانجی‌گری نسبت به عدالت کیفری رسمی در ایران مناسب‌تر است.